

ONLINE

MACKÓ- FARSANG

Megmutatkoznak a medvék II.

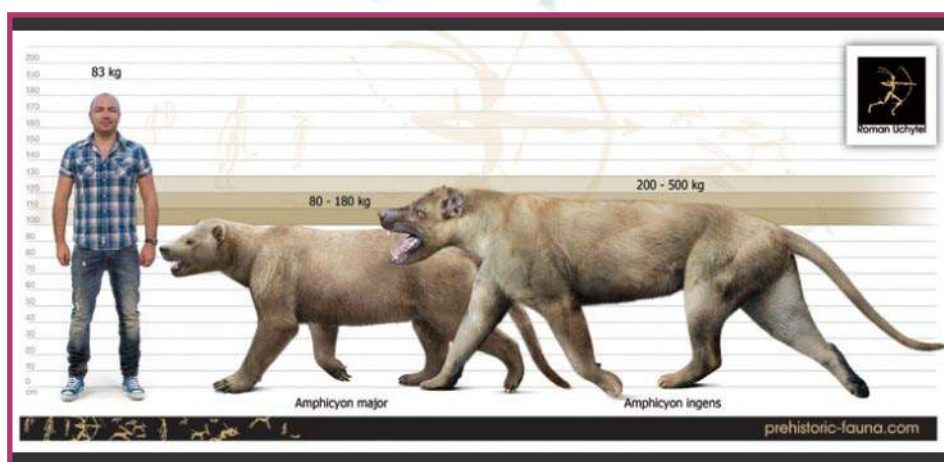

Medve „ABC”

Honnan indultak?

A medvefélék családjába (Ursidae) jelenleg 8 fajt sorolnak. Közös őstüket Amphicyonnak, „medve-kutyának” hívták. Ezek az állatok 20-25 millió évvel ezelőtt éltek, és úgy néztek ki, mintha egy kistestű medvét és egy nagyobb kutyát kereszteztek volna. Mancsuk széles, koponyájuk viszont inkább kutyaszerű volt. Ők ugyan kihaltak, de kialakult belőlük a medvék három mai alcsaládja.

A legutóbbi jégkorszakban, amely 1,5 millió évvel ezelőtt kezdődött és 10 ezer évvel ezelőttig tartott, már léteztek a „modern”, valódi medvék. Az Európában és Nyugat-Ázsiában elterjedt barlangi medve a barnamedvénél nagyobb testű mindenevő volt, ám túlnyomórészt növényi eredetű táplálékon élt. Valószínűleg a jégkorszak okozta a kihalását, mivel élőhelyén a fő élelemforrását adó dió- és mogyorófélék elfogytak. A nála is hatalmasabb, Észak- és Dél-Amerikában élt rövidfejű medve félelmetes vadász volt, még ősbölgényeket is elejtett.

Két kihalt medvekutyafaj testarányai az emberhez képest.

Az eddig fellelt legnagyobb medvekutyá mérete a jegesmedvéével vetekedett.

Miomaci

Magyarország területén a legrégebbi medveleletek a miocén korból származnak, kb. 10 millió évesek, és a pandák őseiként azonosították őket. Ez arra enged következtetni, hogy a pandák eredetileg Európában alakultak ki, és innen vándoroltak át Ázsiába. A három eddig megtalált fajnak az *Agriarctos gaudi*, az *A. vighi* és a *Miomaci pannonicum* elnevezéseket adták.

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

BARNAMEDVE

Felbukkanhat: Európa, Ázsia, Észak-Amerika nagyobb, összefüggő erdeiben.

Testtömege: 80-680 kg; testhossza: 150-280 cm; vállmagassága: 90-150 cm

Szőrének színe barna. Sűrűsége az élőhely éghajlatától függően változik. Bundája kétrétegű, a sűrűbb alsó réteg a szigetelést szolgálja, a ritkább fedőréteg pedig vízlepergető hatású.

Szeme mélyen ülő, előretekintő. Ez utóbbi a térlátást biztosítja, a préda pontos beméréséhez.

Állkapcsa erős, 42 foggal. Mindenevő fogazata van, nagy felületű őrlőfogakkal és a zsákmány megragadására szolgáló, fejlett szemfogakkal.

Orra kiugró, hosszúkás. A nagy orr kiterjedt szaglóhámot rejt (szaglása 4-5-ször jobb a kutyáénál).

Füle apró, kerek. Hallása közepesen jó, viszont arra elég, hogy kiszűrje a rágcsálók pontos helyét a neszezésük alapján az avarban vagy a hó alatt.

Talpa vastag, kemény bőrrel borított. A talpán jár, a szőrtelen bőrfelszín kiváló tapadást biztosít a változatos felületeken, a nedves aljnövényzettől a sziklafel-színiig.

Karmai hosszúak (10-13 cm-t is elérhetik). Tápláló gyökerek és gumók, valamint a szálláshelyéül szolgáló üregek kiásására használja.

Erőteljes, izmos vállpúppal rendelkezik. Ez a gyakori ásásban megerősödött vállizmokból áll.

Mackó-látogatóink

Az európai barnamedve (*Ursus arctos arctos*) a Pireneusoktól és Norvégia északi területeitől Szibérián át egészen Oroszország csendes-óceáni partvidékéig előfordul. Közép-Európában a Kárpátokban (Romániában, Szlovákiában), délebbre Észak-Olaszországtól Görögországon át Törökorszáig élnek kisebb-nagyobb populációi. Hazánkban csupán ideiglenes látogató, például 2018-ban egy példány néhány nap alatt végigkirándult az Alföldön élelem után kutatva. Az Északi-középhegységben időről időre felbukkannak a szomszédból áttévedő medvék, de tartósan nem maradnak nálunk.

Mit tegyél, ha szembejönnek?

A barnamedve, ha teheti, elkerüli az embert. Kiváló hallása és látása miatt általában hamarabb észrevesz minket, mint fordítva, ezért még azokon a helyeken is igen ritkán találkozhatunk vele, ahol viszonylag gyakoribb. Ha a véletlen mégis úgy hozza, hogy összefutunk vele, a legfontosabb, hogy szabad utat engedjünk neki az eltávozásra, mivel a medve általában csak akkor támad, ha sarokba szorítva érzi magát. Lassan és halkán mozogjunk, és ne nézzünk a szemébe, mert azt kihívásnak tekinti.

Az európai barnamedve Európa legnagyobb termetű ragadozója (csúcsragadozója), bár alapvetően mindenevő, és szívesebben fogyaszt növényi táplálékot (bogyós gyümölcsöket, mogyorót, gumókat, fűfélét), vagy gombákat, rovarlárvákat, például hangyák lárváit, mint gerinceseket (halat, rágcsálókat, szarvasborjút, elhullott vadat). Magányos állat, a bocsait nevelő nőtényeket leszámítva, ha teheti, egymagában jár táplálék után. Territóriumtartó, bár a hímek territóriumuk gyakran több nőtény területével is átfedésben lehet.

A párzási idény nyárra esik, és a megtermékenyült petesejtek mindaddig nem ágyazódnak be az anya méhébe, amíg a nőtény a bocsok kihordásához és táplálásához szükséges energiatartalékot magára nem szedte. Emiatt a vemhesség időtartama fél évtől akár nyolc hónapon túl is tarthat. Általában 2-3 kölyök jön világra a tél folyamán, vakon. Ekkor még alig nagyobbak egy mókusnál. Az igen magas zsírtartalmú medveanyatejen gyorsan gyarapodnak, és tavasszal, amikor először elhagyják a téli odújukat, már olyan fejlettek, hogy képesek lépést tartani az anyjukkal. 2-3 évig maradnak együtt, ám amikor az anyamedve újra ivarzni kezd, elhajtja őket maga mellől. Az európai barnamedve élettartama a vadonban maximum 30 év, fogságban azonban akár az 50 évet is elérheti.

Az európai barnamedve valójában a barnamedve alfajainak egyike. (Az alfajok pontos számának meghatározása még jelenleg is folyik, genetikai vizsgálatok segítségével.) Ismertebb alfajai még az amerikai grizzly (*U. arctos horribilis*), a Kodiak-szigetek környékén élő Kodiak-medve (*Ursus arctos middendorffi*) és a Kamcsatka-félszigeten élő kamcsatkai medve (*U. arctos beringianus*).

Tudod-e?

Az égbolt, mint az istenek és más mennyei lények birodalma, a történelem kezdetétől fogva fontos szerepet játszott az emberi kultúrában. A Nagymedvéként is ismert Göncölszekér csillagképet például az ókori görögök, a hinduk, sőt az amerikai őslakosok is Égi Medvének nevezték.

Természetvédelmi helyzete

A barnamedve elterjedési területe a legszélesebb a medvék között, ám az ember egyre jobban benyomul az élőhelyére. A klímaváltozás például egyre több lehetőséget teremt az eddig érintetlenül hagyott szibériai vidék kiaknázására. Az Európában élő barnamedvék a hegyvidéki erdőkbe szorultak vissza, populációik elszigetelődtek egymástól, ami a beltenyészet miatt idővel az állományuk leromláshoz vezet. A barnamedvék, ha tehetik, elkerülik az emberi településeket, azonban a szemeteskukák kínálta könnyű élelemnek nem tudnak ellenállni, emiatt konfliktusba kerülhetnek az emberekkel. Bár főként növényi táplálékot fogyasztanak, és inkább a beteg vagy elhullott állatok szerepelnek az étlapjukon. Előfordul, hogy elragadnak egy-egy jószágot a nyájakból, emiatt a pásztorok gyakran kilövik őket. Spanyolországban a medvékvédelmében kártérítést fizetnek az állattartóknak a veszteségükért cserébe.

A barnamedve az IUCN besorolása szerint kevéssé fenyegetett (least concern), de vannak olyan alpopulációk, alfajok, ahol kritikusan veszélyeztetett az állomány. A teljes elterjedési területén 200 000-re becsülik a faj létszámát. Populációja összességében stabil. (Jelenleg 44 alpopulációját tartják számon.)

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

JEGESMEDVE (TENGERI MEDVE)

Felbukkanhat: Az északi sarkkörtől északra, télen a Jeges-tengeren, a nyári olvadás több helyen a környező szárazföldekre szorítja vissza.

Testtömege: 200-800 kg; testhossza: 200-300 cm; vállmagassága: 90-160 cm

Szőrének színe látszólag fehér. Valójában azonban színtelen, mert a szőrszálai üregesek. Átengedi a sarkvidéki napfényt a palaszürke színű bőrhöz, amely elnyeli annak hőjét. Bundája igen sűrű, kétrétegű, a tömöttebb alsó réteg nagyon jól szigetel, a levegővel telt szőrszálak pedig segítik a vízfelszínen maradásban.

Szeme előretékintő, pislogóhártyával rendelkezik. Előbbi a zsákmány pontos célbavételét szolgálja, utóbbi pedig egy belső, átlátszó szemhéj, amely a víz alatti látásban segít.

Állkapcsa erős, fogai recésebbek más medvefélékénél. A szemfogai is élesebb felszínűek, hogy könnyebben megragadhasa a fókákat.

Orra kiugró, hosszúkás. Kiváló szaglásával több mint 1 km távolságból megérzi a hóba vájt üregek mélyén rejtőző fókakölyköket, vagy a fókák levegővételhez használt lékeit a jégmezőn.

Füle apró, a fejhez lapul, bezárható. Ez utóbbi jellegzetességnek úszás közben veszi hasznát, az apró fülek pedig kedvezőbbek a hidegben, mert a hőleadásuk kicsi.

Talpának nagy része szőrös. Ez hőszigetelést biztosít a jégtáblákon. Egy keskeny szabadon maradt sáv segíti a megtapadását a csúszós felületeken.

Karmai rövidek, hegyesek. Jégcsákánycént használja mászásra a jégtáblákon. Igen erősek, ezekkel emeli ki a fókákat is a víz alól.

Mancsai szélesek (akár a 30 cm átmérőt is elérhetik). Ezekkel evez a vízben, és a laza hóban hótalpakként tartják fenn a felszínen.

A jegesmedve (*Ursus maritimus*) a barnamedve közeli leszármazottja, körülbelül 100-150 ezer évvel ezelőtt alakulhatott ki Szibériában. A két faj rokonsága annyira közeli, hogy a globális felmelegedés miatt a szárazföldi területekre visszaszoruló jegesmedvék Észak-Amerikában a grizzly medvékkel találkozva szaporodóképes utódokat hoznak létre. Ezeket a hibrideket a grizzly és a jegesmedve angol elnevezése (polar bear) után grolar medvéknek hívják.

A jegesmedvék valódi élőhelye a befagyott Jeges-tenger. Nem véletlenül jelent a tudományos elnevezésük tengeri medvét. A szárazföldre csupán nyáron, a jégolvadás idején kényszerülnek, ám ez az időszak számukra a vadászat felfüggesztéséről és a zsákmánymentes hónapok átvészeléséről szól. Bár az Északi sark környékén is megtalálták a nyomaikat, a jegesmedvék elsősorban a szárazföldekhez közeli jégmezők lakói, Oroszország, Norvégia, Grönland, és Észak-Amerika északi területeinek környékén fordulnak elő.

A jegesmedve legfőbb zsákmányállata a gyűrűs fóka (*Pusa hispida*), de más fókafajokon kívül fiatal rozmárokot, belugákat, narválokat, valamint tengeri madarakat, rákokat és kagylókat is elfogyaszt. A táplálékmentes nyári időszakban a part menti növényzetre is ráfanyalodik.

Prédájának általában a zsíros részeit fogyasztja el, mivel leginkább a zsírra van szüksége. Kinn a jégmezőkön alig jut édesvízhez, emiatt az anyagcseréje is módosult, és a szükséges vizet zsírból állítja elő. Mivel így nem keletkezik felesleges víz, ami a vizelettel eltávolítaná a szervezetből a fehérjék bontásából származó méreganyagokat, a medve inkább kerüli a húsfogyasztást.

A párzási időszakban a hím jegesmedvék több kilométerről megérzik az ivarzó nőstények illatát, és heves csatákat vívnak a kegyeikért. A megtermékenyített nőstény az ősz folyamán visszavonul a szárazföldre, és szülőbarlangot készít a domboldalakon vagy a feltorlódó jégen összegyűlt vastag hóban. Az odúnak több kamrája is van, hogy a bocsoknak legyen majd saját játszóhelyük is benne. Az anyamedve teljesen betemeti a bejáratot maga után, és téli pihenőre vonul.

Általában egy vagy kettő, 700 g körüli, fejletlen bocsot hoz a világra, melyek anyjuk zsírdús tején nevelkedve tízhetes korukra már meghaladják a 10 kg-ot. Március-április környékén, 14 kg-osan hagyják el az odút, ekkor lesz újra lehetősége a közben jelentősen lesoványodott anyamedvének, hogy táplálkozzon, mivel eddig mindannyian az ősz folyamán felhalmozott zsírtartalékaiból éltek. A hímek átlagos élettartama 15-20 év, a nőstények akár 30 évig is élhetnek.

Tudod-e?

A jegesmedve bundájának és zsírrétegének annyira hatékony a hőszigetelése, hogy még az éjjellátó infrakamera elől is elrejtí az állatot.

Természetvédelmi státusza

A mértéktelen vadászat a múlt század második felére a kipusztulással fenyegette a jegesmedvéket, és az orvvadászat a mai napig veszélyezteti az állományukat. A legnagyobb veszélyt azonban a fajra ma már a melegedő klíma jelenti. A Jeges-tenger évről évre egyre később kezd befagyni, ami azzal jár, hogy a medvék nem tudnak időben kijutni a jégmezőkre vadászni, és éhen pusztulnak. A táplálkozási idejük lerövidülése miatt egyre kevesebb bocs születik, és éri meg a felnőtt kort.

IUCN besorolása: sérülékeny (vulnerable).

Élőhelyének eltűnése miatt populációja várhatóan csökken, bár egyelőre még stabil. A kutatások alapján jelenleg 26 000-re teszik az egyedszámát.

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

FEKETEMEDVE (BARIBÁL)

Felbukkanhat: Észak-Amerika összefüggő erdős területein.

Testtömege: 40-225 kg; testhossza: 120-190 cm; vállmagassága: 70-100 cm

Szőrének színe változó. A fehértől (Kermode-baribál) a barna különböző árnyalatain keresztül a feketéig.

Szeme előretekintő, kiváló színlátással rendelkezik. Közelre nagyon jól lát, ami az apró rovarok, pl. hangyák és az erdei bogyók felkutatásában segíti. Ez utóbbi miatt igen előnyös a jó színlátás.

Állkapcsa erős, mindenevő fogazat jellemzi. Hosszú nyelvvel könnyedén kihasználja a rovarokat a mély farepedésekből.

Orra kiugró, hosszúkás. Nagyszerű szaglásával akár 5 km-es távolból ki tudja szagolni a szarvastemeteket az erdőben.

Füle kicsi, lekerekített. Előrenéző, felálló fülével közepesen jól hall.

Talpa csupasz, az ujjak között szőrös. A barnamedvékkel ellentétben kifejlett korában is gyakran mászik fára, a jobb megkapaszzkodást szolgálja, hogy talppárnái arányaiban is kisebb felületűek és kerekdedebbek.

Karmai rövidek, horgasak. Fára mászásra kiválóan alkalmasak, ásásra azonban kevésbé.

Vállpúpjá nincs, a háta egyenletesen domború. Mivel keveset ás, nincs megnövekedett izomtömeg a lapockája környékén.

A feketemedve (*Ursus americanus*) Észak-Amerika egyetlen bennszülött medvefaja, 500 000 évvel ezelőtt fejlődhetett ki az egykor élt *Ursus etruscus* nevű erdei medvéből. Megosztja élőhelyét az Ázsiából bevándorolt grizzlyval, és bár távoli rokonságban állnak egymással, a természetben nem kereszteződnek.

Kanadától az Egyesült Államokon át egészen Észak-Mexikóig előfordul. A gazdag aljnövénnyel rendelkező, tisztásokkal tarkított erdőségeket kedveli, ahol bőséges élelem áll a rendelkezésére. Sok helyen együtt él a jóval természetesebb grizzlyval, így ezeken a területeken inkább nappali életmódra tért át, hogy elkerülje a találkozást a legfélénkebb medvefélével; ha csak teheti, elmenekül a konfliktusok elől. Emellett igen alkalmazkodó és éles eszű, nagyszerűen kihasználja a települések adta különböző élelemforrásokat, és ügyesebben megél az emberi környezet közelében, mint a jóval agresszívabb grizzly.

Táplálékának nagy része növényi eredetű, a sásféléktől kezdve a bogyókon, mogyorókon át mindent szívesen elfogyaszt. Ezenfelül természetesen nem veti meg a mézet sem, emiatt a méhkaptáraktól való távoltage nagy fejtörést okoz az észak-amerikai méhészeknek. Étrendjébe tartoznak még a különböző rovarlárvák, kistrágyák, és ha eljön az idejük, lazacra vagy rénszarvasborjakra is vadászik.

Szívesen mászik fára. Gyakran a grizzly elől is a magasban keres menedéket, mivel nagytestű rokona oda nem képes követni.

A feketemedve-nőstények általában két évente válnak szaporodóképesé, mert a bocsok felnevelése ennyi időt vesz igénybe. A tavasszal megtermékenyült petesejtek a medvékre jellemző módon csak akkor ágyazódnak be, ha az anyamedvének sikerül megfelelő mennyiségű tartalékot felhalmoznia. Téli búvóhelyüket legtöbbször nagy fák gyökerei között készítik el, akkorára, hogy később a cseperedő bocsok is elférjenek benne. Akár hat utódot is a világra hozhat, bár általában két bocska születik. A bocsok aprón, vakon és csupaszon érkeznek, és anyjuk téli pihenője alatt az energiadús tején nevelkednek. Az anyamedve kora tavasszal vezeti elő őket először a szabadba. A baribálok átlagos élettartama 25 év, ám fogságban az egyik példányuk 44 évet is megélt.

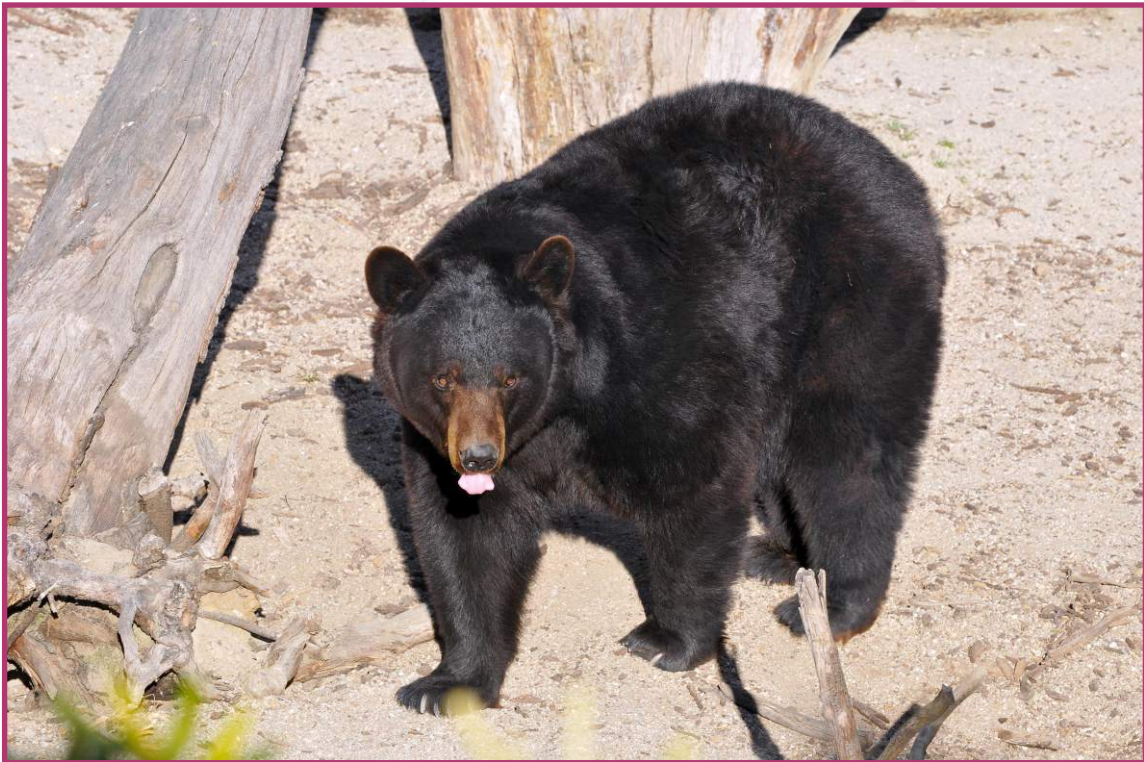
Tudod-e?

Az amerikai rajzfilmsorozat, a Maci Laci kalandjainak főszereplő medvéit is a baribálokról mintázták, akik előszeretettel keresték fel a népszerű kirándulóhelyeket, többek közt a Yellowstone Nemzeti Parkot is (a rajzfilmben "Jellystone Park"), hogy elcsenjék a látogatók által hozott piknikkosarakat. Egy időben a kirándulók kedvelt szokásává vált a medvék etetése is, ám az óvatlan állatok által okozott sérülések miatt ezt később betiltották.

Természetvédelmi helyzete

Bár a feketemedvék száma messze a legmagasabb a többi medvefajhoz képest, és a vadászata is szigorúan szabályozott az Egyesült Államokban, a mexikói populációit az egyre terjeszkedő emberi települések a kipsztulás szélére sodorták, emiatt programot indítottak a visszatelepítésére. A medve epéje keresett cikk az ázsiai orvoslásban, emiatt a feketemedvék is az orvadászok és az illegális állatkereskedelem célpontjaivá váltak.

Az IUCN besorolása szerint a faj kevésbé fenyegetett (least concern). Egyedszáma emelkedik, jelenleg 850–950 ezer közé tehető, ami kétszerese az összes többi medvefaj egyedszámának együttvéve!

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

ÖRVÖS MEDVE (HOLDMEDVE)

Felbukkanhat: Ázsia erdős hegyvidékein.

Testtömege: 40-200 kg; **testhossza:** 120-190 cm; **vállmagassága:** 70-100 cm

Szőrének színe fekete, mellkasán fehér félhold alakú folttal. A magashegységekben élő egyedek bundája kétrétegű, sűrű, tömött, míg a trópusi területeken lakók szigetelő aljszőrzete teljesen hiányozhat.

Szeme előretekintő. Átlátszó pislogóhártya segít nedvesen tartani. Távra jobban lát, mint közelre.

Mindenevő fogazat jellemzi. A szemfogai és a metszőfogai kisebbek más medvékénél, viszont az őrlőfogai nagyobbak. Elsősorban növényevő, emellett néha elhullott állatokat is fogyaszt, ám, ha rákényszerül, képes egy jól irányzott csapással egy bivalyt is leteríteni.

Orra kiugró, hosszúkás. Nagyszerű szaglásával akár több km-es távoból is megérzi az elhullott állatok szagát.

Füle nagy, elálló, lekerekített. Az ember számára hallhatatlan 30 kHz-es ultrahangtartományban is kiválóan meghallja a rágcsálók által kiadott hangokat.

Talpa csupasz, nagyméretű. A hátsók jóval nagyobbak, hogy megtámasszák fáramászás közben.

Karmai rövidek, erősek. Az első mancsain hosszabbak, ami segít a fáramászás során a megkapaszkodásban.

Hátsó lábai feltűnően rövidek. Ez szintén a fákon való közlekedését segíti.

Az örvös medve (*Ursus thibetanus*) egy kistermetű medvefajból, az *Ursus minimus*-ből fejlődhetett ki, körülbelül 3-4 millió évvel ezelőtt. Genetikailag a ma élő medvék közül az amerikai baribálhoz áll a legközelebb. Ázsia erdőségeiben fordul elő, Afganisztántól Északkelet-Kínáig, de Tajvanon és Japánban is megtalálható. Az emberi terjeszkedés miatt egyre inkább a hegyvidéki erdőségekbe szorul vissza.

Elsősorban növényi táplálékon él, bogyókon, fűféléken, makkon, mogyorón és dióféléken.

Húst alig eszik, főként rovarokat és rovarlárvákat fogyaszt, és természetesen előszeretettel falja fel a méhfészkeket a raktározott mézükkel együtt.

Szívesen mászik fára, termések után kutatva. Ilyenkor gyakran készít egybehajtogatott ágakból "medvefészket", ahonnan kényelmesen elérheti a gyümölcsöket, és akár az éjszakát is az ágak között töltheti. Előfordul, hogy a kölykeit is ilyen fára épített menedékben hozza a világra.

Általában 1-2 bocs születik egyszerre, jellemzően ekkor még vakok és csupaszok, ám a zsírdús tejen gyorsan fejlődnek, és már 8-10 hetesen elindulhatnak az első útjukra az anyjuk mellett. Átlagos élettartamuk 25 év, fogságban tartott örvös medvéknél 37 év is előfordult.

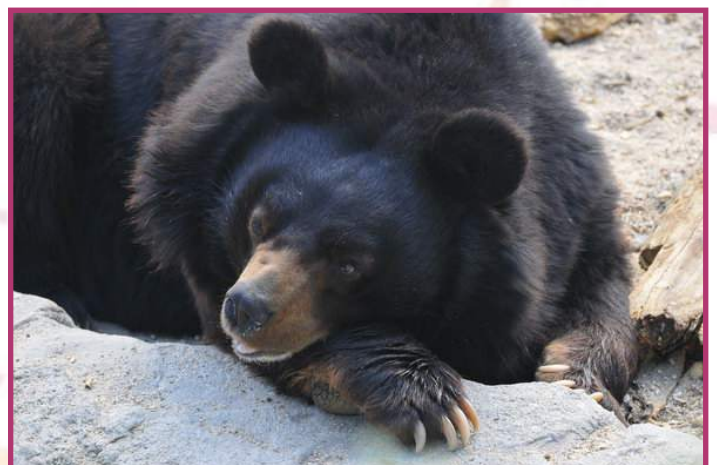
Tudod-e?

A szülődüből frissen előbújt, gyámoltalan örvösmedve-bocskok is azonnal fel tudnak mászni egy fára, ha veszélyben érzik magukat.

Természetvédelmi helyzete

Az örvös medve legfőbb ellensége az ember. Az élőhelyének csökkenése mellett az is veszélyezteti, hogy a kínai hagyományos gyógyászatban fontos szerepe van a medvepének, emiatt nagy a kereslet a medvékre. Vadásszák, de emellett az úgynevezett "medvefarmokon" embertelen körülmények között, szűk ketrecekben százával tartanak befogott medvéket is, hogy az epehólyagjukba bevezetett fémkatéteren át folyamatosan lecsapolják az epéjüket. A Nemzetközi Állatvédelmi Alap (IFAW) célul tűzte ki az összes ilyen farm felszámoltatását.

Az örvös medve IUCN besorolása: sérülékeny (vulnerable). Populációja csökken, állományáról nincs átfogó, pontos adat, de a kutatók az egyes országok adatai alapján 40 000–51 000 közé teszik az egyedszámát.

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

AJAKOS MEDVE (LAJHÁRMEDVE)

Felbukkanhat: India síkvidéki erdeiben.

Testtömege: 55-145 kg; testhossza: 140-190 cm; vállmagassága: 60-90 cm

Szőrének színe fekete. Mivel meleg éghajlatú területeken fordul elő, szigetelő aljszőrzete nincs. Szellős és laza szőre igen hosszúvá nőhet, akár a 30 cm-t is elérheti.

Szeme előretékintő. Rövidlátó, látása az apró rovarokból, elsősorban természetből álló táplálékához idomul.

Speciális fogazat jellemzi. A két felső metszőfoga hiányzik, ezen a résen át képes felszippantani a járataikból a természetet.

Orra megnyúlt, ormányszerű. Rugalmas orrával és mozgékony ajkaival a szűk rovarjáratokba is képes befurakodni, hosszú nyelvvel a mélyebbre húzódó rovarokhoz is hozzáfér. Orrnyílása zárható, ami megvédi attól, hogy eközben telemenjen porral.

Füle lelógó, bozontos szőrrel fedett. Hallása nem túl jó, a zsákmányszerzéshez inkább a kifinomult szaglását használja.

Talpa csupasz, széles. Segíti a fáramászásban és a sziklás terepen.

Karmai erősek, hosszúak (8 cm-t is elérhetik). Segítik a betonkemény természetvárak feltörését, a fáramászást, és a lajhárszerű függeszkedést az ágakon.

A hasát és lábainak belső oldalát csak ritkás szőr borítja. Ez abban segít, hogy jobban elviselje a nagy meleget. Gyakran a hűvös talajra hasalva húti magát.

Az ajakos medve (*Melursus ursinus*) az indiai szubkontinens egyetlen bennszülött medvefaja. Feltehetően kb. 4 millió évvel ezelőtt jött létre a már kihalt indiai medvefaj, a *Melursus theobaldi* leszármazottjaként. Indiában, Nepálban, Bhutánban és Bangladesben is előfordul, Srí Lankán egy alfaja, a *Melursus ursinus inornatus* él. A síkságokat, szabad füves területeket kedveli, de többfelé a lombhullató erdőkben is előfordul.

Ormányszerű orra és mozgékony ajkai kiválóan alkalmasak a természetes és hangyák, valamint egyéb apró rovarok felkutatására és a bogyós gyümölcsök lecsipegetésére az ágakról. Boltozatos szápadlása és felső metszőfogainak hiánya lehetővé teszi a számára, hogy porszívóként kiszívja a rovarokat a járataikból.

Az ajakos medve gyakran mászik fára, gyümölcsök, valamint darázs- és méhfészkek után kutatva. Hosszú, hajlott karmai segítségével órákig képes fejjel lefelé függeszkedni az ágakról, akár egy lajhár. Az első leírói bozontos bundája és ormányszerű ábrázata mögött kezdetben nem ismerték fel a medvét, ezért azt hitték, hogy egy medveszerű lajhárral találkoztak. Később természetesen kiderült, hogy valójában lajhárként viselkedő medvével van dolguk.

Az ajakos medvék a meleg éghajlat miatt nem alszanak téli álmot, bocsaik világrahozatalához azonban ugyanúgy készítenek maguknak üregeket, vagy elvonulnak barlangokba, mint más medvefélék. A választott rejtekhelyen 6-10 hétig szoptatják a kölykeiket, mielőtt kihozzák őket a szabadba. Az ajakos medvék a természetben átlagosan 20 évet élnek, fogságban akár 30-35 évig is elélhetnek.

Tudod-e?

Az ajakosmedve-anya akár 9 hónapig is a hátán hordva viszi magával a kölykeit mindenhová.

Természetvédelmi helyzete

Az ajakos medve valaha az egész indiai szubkontinensen előfordult, mára azonban csupán kisebb, elszórt területeken található meg. Az emberi terjeszkedés, a megnövekedett mezőgazdasági területek, a fakivágások mind kiszorították a medvéket a természetes élőhelyeikről. Védelmükre védett területeket hoztak létre, ám az ezeken kívül élő medvék jövője továbbra is bizonytalan.

IUCN besorolása: sérülékeny (vulnerable), populációja hanyatló. Az állományra vonatkozó becslések pontatlanok, az eredmények a módszerektől függően eltérőek. A kutatók 10 000 és 20 000 közé becsülik az egyedszámukat.

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

MALÁJ MEDVE (NAPMEDVE)

Felbukkanhat: Délkelet-Ázsia esőerdeiben.

Testtömege: 27-65 kg; testhossza: 120-150 cm; vállmagassága: 70 cm

Szőrének színe sötétbarna, mellkasán félkör alakú, világos folttal. Rövid szőrzetét vízlepergető olajos bevonat védi az esővíztől. Lazán megereszkedett bőre lehetővé teszi, hogy mozgékony és kellően fordulékony legyen, ha megtámadják.

Szeme előretekintő. Látása nem túl jó, viszont a távolban mozgó élőlényeket akár éjszaka is észreveszi, és a színlátása is fejlett, mivel a tápláléka főleg élénk színű gyümölcsökből áll.

Mindenevő fogazat jellemzi. Szemfogai hatalmasak és erősek, könnyedén feltöri velük a természetvárat és korhadt fákat, miközben rovarok után kutat.

Orra kiugró, hosszúkás. Kiváló szaglásával több kilométeres távolságból megérzi a táplálék illatát.

Füle apró, a fejéhez simul. Így nem akad bele az ágakba, miközben a sűrű dzsungelben közlekedik.

Talpai csupaszak. Nagyszerűen megtapadnak a sima fatörzseken, ami segíti a mászásban.

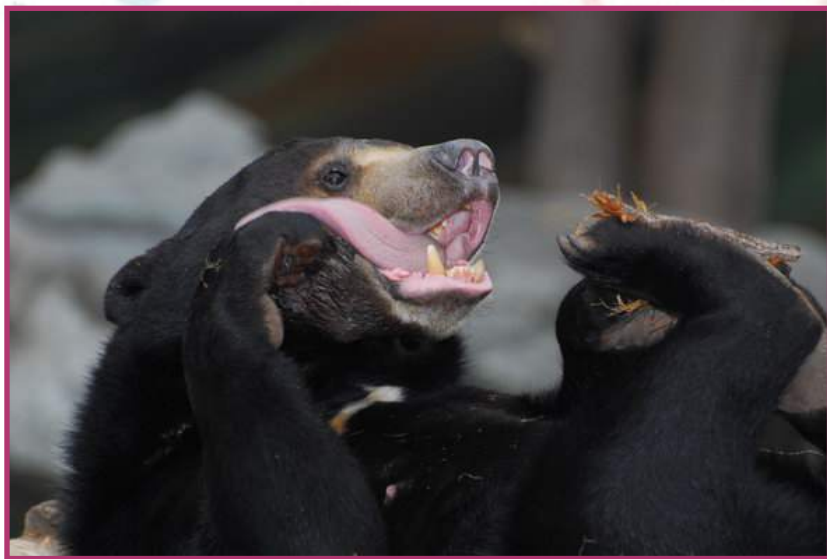
Karmai erősek, hosszúak (a 10 cm-t is elérhetik). Segítik a fáramászásban, valamint a kemény természetvárak és korhadt fatörzsek kérgének lehántásában.

Nyelve rendkívül hosszú (elérheti a 25 cm-t). Hozzá tud férni vele a méhfészkek legmélyén lapuló mézhez is, és a természetvárak belsejében megbújó termeszekhez.

A maláj medve (*Helarctos malayanus*) több medvefajhoz hasonlóan a körülbelül 3-4 millió évvel ezelőtt élt *Ursus minimus* nevű medvétől származhatott.

Délkelet-Ázsia trópusi esőerdeiben, Burmától a Maláj-félszigeten át Szumátra és Borneó szigetéig fordul elő. Az erdők sűrűjét kedveli, szívesen tartózkodik a lombkoronában, és az örvös medvéhez, valamint a pápaszemes medvéhez hasonlóan fészket is készít magának, ahol biztonságban alhat, ragadozó tigrisektől vagy leopárdoktól védetten.

Táplálékát is a magasban gyűjti be. Elsősorban fákon termő gyümölcsöket, fügéket, pálmafák terméseit és hajtásait fogyasztja; amikor ehhez nem jut hozzá, áttér a rovarokra, például természetekre, hangyákra, és természetesen előszeretettel dézsmálja meg a méhek által gyűjtött mézet. Alkalmanként kisebb hullóket, madarakat és halakat is zsákmányol.

A maláj medve a legkisebb medvefélé, mérete egy nagyobb termetű kutyáéhoz hasonló. Élőhelyén nem is számít csúcsragadozónak, emiatt mindig résen kell lennie. Ha megtámadják, karmait és éles szemfogait is bevetve, harciasan és hevesen védekezik.

Mivel a maláj medve elterjedési területe a trópusi vidékekre esik, ahol az élelem egész évben bőségesen rendelkezésre áll, nem alszik téli álmot, és az év folyamán bármikor szaporodhat. Általában azonban a szaporodási időszak a gyümölcsérés

idejére esik, ami a legkedvezőbb a bocsok neveléséhez. Az anyamedve nagyobb faüregekben készít szülőodút, melyet fűvel és mohával kényelmesen kibélel magának. Legtöbbször két bocsot nevel fel, melyek akár két és fél éves korukig is az anyjukkal maradnak. Rejtőzködő életmódjuk miatt a maláj medvék természetes élettartamáról nincs adat, fogságban tartott egyedeik maximum 33 évig éltek.

Tudod-e?

A maláj medve előszeretettel fosztja ki a méhek fészkeit; legnagyobbbrészt a mézet falja fel, de a lárvákat és a bábokat is szívesen elfogyasztja. Mivel ez az egyik kedvenc csemegéje, mézmedvének ("honey bear") is nevezik.

Természetvédelmi helyzete

A maláj medve egykor Délkelet-Ázsia esőerdeiben általánosan elterjedt faj volt. Ma már a terjeszkedő mezőgazdaság és a mértéktelen fakitermelés kisebb, elszigetelt foltokra szorította vissza az állományát. Szaporítása sajnos nem járt sok sikerrel, ezért vadrezervátumokkal és az erdők újraterelítésével próbálják megővni a megmaradt medvéket.

Az IUCN besorolás szerint sérülékeny (vulnerable). A populáció egészének állapota romló, de adat nem áll rendelkezésre az egyedszámáról.

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

PÁPASZEMES MEDVE (ANDOKI MEDVE)

Felbukkanhat: Az Andok magashegyi köderdőiben.

Testtömege: 62-150 kg; testhossza: 130-200 cm; vállmagassága: 70-90 cm

Szőrének színe általában fekete, néha barnás vagy vörösés árnyalatú. Szeme körül sárgásfehér pápaszem alakú mintázat fut, amely a mellkasáig lehúzódhat. Ez egyenként eltérő, ezért az állatok megkülönböztetésére is használható.

Szeme előretekintő. Látása nem túl jó.

Mindenevő fogazat jellemzi. Főként növényi táplálékon él, amelynek megrágására széles és lapos zápfogai kiválóan alkalmasak. Szemfogai hosszúak és erősek. Bár nagyrészt vegetáriánus, néha haszonállatokra is rátámad.

Orra kiugró, hosszúkás. Szaglása a többi medvefajhoz hasonlóan igen kifinomult.

Füle kicsi, lekerekített. Hallása gyenge.

Talpai csupaszak. Ennek nagy hasznát veszi fára mászás során, mivel életéneknek nagy részét magasan a lombok közt tölti.

Karmai erősek, hosszúak. Segítik a fára mászásban, valamint a kemény természetvárok és korhadt fatörzsek felnyitásában.

Hátsó lába rövid. Ez megkönnyíti a fáramászást.

A pápaszemes medve (*Tremarctos ornatus*) a medvék családján belül a rövidfejű medvék (*Tremarctinae*) alcsaládjába tartozik, amely körülbelül 15 millió éve vált szét a többi medve fejlődési vonalától.

Igen ritka medvefaj, egymástól távol élő populációi az Andok 1000 méter feletti köderdőibe húzódtak vissza, és akár 4300 méterre is feljuthat, élelem után kutatva. Legfőbb táplálékát a fákon élő epifita növények, elsősorban broméliák adják. Ezenfelül fákon termő gyümölcsökkel, friss hajtásokkal, rovarokkal és esetenként kisebb gerincesekkel is táplálkozik. Szívesen fosztogatja a méhek fészkeit, megdézsmálhatja a cukornád- és kukoricaültetvényeket is. Esetenként rávetheti magát a jámborabb szarvasmarhákra, ám mivel nem túl jó vadász, igen nehezen képes leteríteni őket.

Előszeretettel tartózkodik a lombok közt, ügyesen készíti fészket magának a fakoronában. Ha teheti, fáról fára közlekedik, és nem jön le a magasból.

A pápaszemes medvék természetes szaporodásáról rejtőzködő életmódjuk miatt keveset tudunk. Az anyamedve sziklaüregben vagy fa gyökerei közé ásott rejtekhelyen, november és február között hozza világra bocsait. A kicsinyek vakon és csupaszon jönnek a világra, ám három hónaposan már az anyjuk oldalán járják az erdőt. A pápaszemes medvék átlagos élettartama 20-25 év, azonban fogságban akár 39 évet is megérhetnek.

Tudod-e?

A medvefélék között a pápaszemes medve és az óriáspanda is külön alcsaládba tartozik. Ezt a genetikai jellemzőik is alátámasztják: a pápaszemes medvének 53, az óriáspandának pedig 42 pár kromoszómája van, míg a többi medvefajnak 72.

Természetvédelmi státusza

Bár a pápaszemes medvék az Andok magasan fekvő erdeiben élnek, az emberi terjeszkedés az utóbbi időkben ezeket a vidékeket is elérte. A farmerek égetéssel tisztítják meg a legelőnek szánt területeket, tönkretéve a medvék élőhelyét és táplálékát adó erdőségeket. A természetvédő szervezetek rezervátumok létrehozásával, a medvék szaporításával és visszatelepítési programokkal igyekeznek megvédeni a fajt. Az IUCN besorolása alapján természetvédelmi helyzete sérülékeny (vulnerable). Populációja hanyatló, létszámát 13 000 - 18 000 közé becsülik.

WANTED

MEDVE KERESTETIK!

ÓRIÁSPANDA (BAMBUSZMEDVE)

Felbukkanhat: Kína délkeleti részének bambuszerdeiben.

Testtömege: 70-160 kg; testhossza: 120-150 cm; vállmagassága: 70-80 cm

Szőrének színe jellegzetes fekete-fehér mintás. Élőhelye csapadékos, párás, ezért a bundáját olajos réteg védi a víztől. A sűrű szőrzet segíti a testhőmérséklet megtartásában.

Szeme előretekintő, pupillája hosszúkás. Viszonylag rossz látását kiváló szaglása és a hallása kompenzálja.

Mindenevő fogazat jellemzi. Két őrlőfoga hiányzik, így csupán 40 foga van. Nagyméretű szemfogai alkalmasak a préda elkapására, viszont csak igen ritkán eszik húst, 99%-ban a bambuszok hajtásait fogyasztja, amire széles, lapos zápfogai tökéletesen alkalmasak.

Orra megnyúlt, hosszúkás. Szaglása kiváló, nagy segítséget nyújt a magányos életmódú pandáknak a párzási időszakban a pártalálásban.

Füle kerek, előre néző. Hallása kiváló. Hangok útján is kommunikál, 11 különböző hangot képes kiadni.

Talpa nagyrészt szőrrel borított. Nincs zsírpárna a sarka alatt, mint a többi medvének, ezért velük ellentétben nem képes megállni a hátsó lábán.

Karmai erősek, de viszonylag rövidek. Ujjai azonban a többi medvéhez képest mozgékonyabbak. Az egyik kéztőcsontját a többivel szembefordítva hatodik ujjként képes használni. Így evés közben „kézbe foghatja” a bambuszágakat.

Farka rövid, általában a testéhez szorítva tartja. Alatta csupasz bőrfelület található, szagmirigyekkel. A farkát felcsapja, amikor jelet hagy a fatörzseken vagy más erdei tereptárgyakon.

Az óriáspanda (*Ailuropoda melanoleuca*) ősei már igen korán elszakadtak a többi medve elődeitől. Ősi pandák már 10 millió évvel ezelőtt éltek Rudabánya környékén.

Jelenleg az óriáspanda a Tibeti-fennsík bambuszerdeiben él vadon. Szinte kizárólag bambusszal táplálkozik, ami igen kiszolgáltatottá teszi az állományát. A bambuszfajok ugyanis évtizedekig vegetatív úton, sarjadzással szaporodnak, amíg – a nagyobb fajoknál 40-120 évente – el nem következik a tömeges virágzás ideje, ami után nem sokkal az egész bambuszerdő elpusztul. A magokból viszont csupán évek múlva válik a medvék számára elegendő táplálékot adó erdő. Azelőtt a pandák a virágzás idején elvándorolhattak más erdőségekbe, mára azonban az élőhelyük annyira lecsökkent és elszigetelődött, hogy ezt nem tudják megtenni. Ötven éve a bambuszvirágzás miatt közel 140 óriáspanda pusztult éhen a Min-hegységben.

Az óriáspandák az alacsony energiatartalmú táplálék miatt igen takarékosan osztják be az erejüket. Keveset mozognak, a napjuk nagy részét evéssel és alvással töltik. Általában ülve vagy félig fekvő helyzetben táplálkoznak; ebben nagy segítségükre van a "hatodik ujjként" használható kéztőcsontjuk, amellyel evés közben a mancsukba foghatják a bambuszágakat.

A nőstény panda két évente ellik. Általában egy utódot hoz a világra, ám ha ikrei születnek, akkor is csak az egyiket tartja meg, mivel nem áll rendelkezésére elegendő energia két bocs felneveléséhez. A pandák megmentésére szakosodott természetvédők ilyen esetekben igyekeznek felkutatni és felnevelni a magukra hagyott bocsokat. Az óriáspandák élettartama a vadonban kb. 20 év, fogságban azonban 34 évet is elérhetnek.

Tudod-e?

Alacsony tápanyagtartalmú tápláléka miatt az óriáspanda nem képes vastag zsírtartalékot felhalmozni, ezért nem tud csökkentett létfenntartású álomra térni átmeneti táplálékhiány esetén, mint a többi medveféle.

Természetvédelmi státusza

Az óriáspandának nincsen természetes ellensége, egyedül az ember terjeszkedése jelenti rá a legnagyobb veszélyt. A csökkenő élőhely miatt a magányosan élő pandák elszigetelődnek egymástól, ezzel a beltenyészet kockázata is megnő.

IUCN besorolása: sérülékeny (vulnerable), populációja a hatékony természetvédelmi munka következtében növekvő. Jelenleg 1864 egyedet tartanak nyilván.

Készítették:

Bagosi Zoltán
Demjén Zsófia
Horváth Alexandra
Koczor-Dombi Rita
Mirtse Áron
Szabon Márta

2021
Budapest